

CENTENARI DEL COL·LEGI DE LLICENCIATS Isidor Cònsul

El dia de Sant Jordi de 1899 fou elegida la primera Junta de Govern del Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya. La presidia el matemàtic i músic Santiago Mundi, que s'havia proposat, com a primer objectiu, millorar la situació laboral dels professors de batxillerat. A finals del XIX, la docència era una feina oberta a l'intrusisme a la qual s'hi dedicaven antics estudiants i seminaristes rebotats sense títol universitari. De torna, hi havia el paquet de les congregacions religioses, dispensades pel concordat de 1851 de tenir títols reconeguts per l'Estat per a exercir l'ensenyament en els seus centres. Encara no existia el Ministeri d'Instrucció Pública ni cap sistema d'inspecció que comprovés l'acompliment dels plans d'estudi. Només hi havia un Institut de Batxillerat a cada província i les escoles primàries públiques depenien dels ajuntaments.

En aquell fi de segle, la meitat dels catalans eren analfabets i la situació era dramàtica a Barcelona, on ja es covaven, malgrat tot, esforços per introduir els corrents pedagògics de l'Escola Nova. L'educació elemental era pèssima, però s'hi veien els primers senyals d'una renovació: Aquell mateix any 1899, Francesc Flos i Calcat havia posat en moviment l'“Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana”; dos anys després Ferrer i Guàrdia començava l'experiència de l'Escola Moderna i l'obrer teixidor Pau Vila havia de fundar, l'any 1905, l'Escola Horaciana amb el propòsit d'*ensenyar delectant*. D'altra banda, davant de la crisi de la Restauració i del cataclisme encara calent de 1898, el catalanisme polític vivia la il·lusió d'una reconstrucció nacional i va afavorir alguns sectors d'aquesta renovació pedagògica que va ser capaç de construir, a Catalunya, un dels nuclis més dinàmics del moviment de l'Escola Nova europea. D'aquí surt la tradició moderna de la pedagogia catalana, amb mestres com Joan Bardina, Eladi Homs, Alexandre Galí, Artur Martorell i Pere Vergés, i experiències innovadores com l'Escola del Mar, l'Escola del Bosc o les Escoles del Patronat Domènec. Tot acomboiat, des de l'administració, per la gestió de Manuel Ainaud a la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona i per la política educativa de la Mancomunitat a partir de 1906. Curt i ras, a desgrat del caràcter gremial del naixement del Col·legi de Llicenciats, l'abril de 1899, la seva fundació encaixava en el panorama d'un temps que girava l'esguard a la dignificació de l'ensenyament.

Ha passat un segle i enguany es festiva l'efemèride amb un programa que s'encetà el mes de maig i que es clourà el 27 de novembre amb una **Jornada de Debat sobre el món de l'educació i la professió docent**. Del programa del centenari, em penso que hi

ha dos punts per emfasitzar: la publicació *Apunts per a la història del Col·legi (1899-1977)*, d'Albert Balcells, i la carpeta d'art, *Homenatge*, de Narcís Comadira, amb serigrafies que il·lustren quatre composicions del mateix poeta. El resultat plàstic és lluminós i harmònic, i dels poemes triats, n'hi ha un parell que em semblen molt significatius: *Lancelot*, dedicat a Martí de Riquer, homenatge a un dels seus mestres, i la torbadora intensitat de *La casa dotze* on recorda una conversa sobre la vida i la mort amb Maria Mercè Marçal, poeta, professora i amiga.

En el seu treball d'historiador, Albert Balcells fa seguir l'aventura particular del Col·legi pel mateix pedregar de la història de la Catalunya contemporània: el gremialisme inicial deixà pas a un procés d'identificació amb el país i a la catalanització de l'entitat, sobretot a partir de 1931; després arribaren els problemes de la Guerra Civil i l'ensulsiada posterior quan els falangistes n'ocuparen la direcció. El control franquista s'allargà fins a finals dels seixanta quan les eleccions de 1969 convertiren en degà el catalanista Ramon Fuster i Rabés, militant de la branca de Virtèlia, un dels fundadors de "Cavall Fort" i col·laborador de Jordi Pujol en la campanya contra el director de "La Vanguardia", Luís de Galinsoga. Els anys del seu deganat van desburocratitzar el Col·legi i convertir-lo en la realitat que és ara al servei dels docents i de la societat catalana.

Uns apunts, doncs, per a recuperar la història i un homenatge artístic que en recull l'esperit. Davant de la **Jornada de Debat** del proper novembre que ha de cloure aquest centenari, els responsables del Col·legi hauran de filar prim si volen mantenir el llistó d'ambdues publicacions. Sobretot perquè, encara que el tema a tractar sembli genèric – ***El món de l'educació i la formació docent*** – hi ha aspectes que cremen d'ençà de la generalització de la reforma educativa. Bona part dels docents d'aquest país tenen l'estranya sensació que els ha canviat la feina, d'una manera especial els llicenciats acostumats a exercir en l'antic batxillerat. I el treball del dia a dia passa encara el trasbals d'una etapa de desconcert que comença a fer-se llarga, que es carrega d'estrès i paga un peatge molt alt de baixes per malalties nervioses. Encara més: hi ha una sensació, goso dir que generalitzada, que en l'aplicació de la reforma no s'ha actuat amb el sentit comú que calia i més aviat s'ha tendit a posar el carro davant dels bous. El pitjor que podria passar fora que el sector s'enroqués per retornar al gremialisme de cent anys enrere. Només ho evitarà l'engrescament col·lectiu d'un esforç que, com a finals del segle passat, giri l'esguard a la dignificació de l'ensenyament.

Isidor Cònsul